

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 11.12.23

Om leksikonet: https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/om_leksikonet.pdf

Dandy

En person (f.eks. en forfatter) som ønsker å gjøre seg selv og sitt liv til et kunstverk, som driver selvestetisering og selvstilisering. “Dandyisme er en livsholdning” (Fischer 1978 s. 69) som gir seg uttrykk på mange måter. Det lettest gjenkjennelige trekket ved en dandy er en spesiell eleganse i klær og opptreden.

“En dandy er en person som driver lediggang, og som derfor er sosialt unyttig. Han undertrykker det naturlige og stiller sine klær snarere enn sin kropp, det kunstige snarere enn det alvorlige, gester snarere enn hensikten med dem, det tilsynelatende snarere enn det ekte. Generelt kultiverer dandyen det vakre på bekostning av det sanne, gode og nyttige.” (Bonneville 1987 s. 44)

En dandy er nesten alltid en mann, og eleganse, lunefullhet, ødselhet og anti-borgerlig oppførsel er blant hans fremste kjennetegn. Han er elegant, blasert og provoserende (Schickedanz 1980 s. 8 og 20). Og selvtilfreds (Bohrer 1983 s. 135). Dandyen ønsker å være en skjønn og sterk personlighet etter sine egne premisser, og estetiserer seg selv og iscenesetter sin framtrede og opptreden. Dandyen organiserer sitt liv kun etter estetiske kriterier (Bonneville 1987 s. 47). Han er ofte svært egoistisk og forfengelig, med “introvert subjektivisme” (Bohrer 1983 s. 136). Hans eneste ambisjoner og bekymringer i verden gjelder han selv. Han ønsker estetisk perfektjon og prøver å realisere det i måten han lever på, slik at livet blir en “exercise in style”. Det å gjøre sin egen person til et kunstverk – et skjønt, men kunstig (anti-naturlig) verk – er hans forsøk på å overgå naturen. Naturen og det naturlige oppfattes som trivielt og uestetisk.

“Dandyen elsker ikke naturen, ikke i noen betydning av ordet” (Natta 1991 s. 167). Hans krav på estetisk eleganse fungerer som en beskyttelse mot følelsen av å være hjemløs, som en bro over den avgrunnen som han kan styrte ned i (Schickedanz 1980 s. 27). Hos dandyen har elegansen blitt en slags perversjon fordi den har blitt ekstrem (Froidevaux 1989 s. 68). Han kan ha nevrotiske trekk, men hans personlige “nervekunst” (Fischer 1978 s. 76) oppfatter han som en positiv egenskap som skiller han fra den forhatte besteborgeren.

Dandyene kan sies å utgjøre en “small, exclusive, social group, mainly, it would appear, of men who had little real claim to aristocratic lineage and yet who had experienced a privileged education. They led the leisured life of gentlemen, often on borrowed money, and typically spent their time gambling, drinking, going to the theatre, doing ‘the social round’, womanizing, or engaging in gentlemanly sports like boxing and tennis. In addition, of course, they devoted a great deal of time and money to their clothes and general appearance.” (Campbell 1987 s. 167) Dandyen er en “gentleman” med en slags fortvilet forakt for gjengse målestokker og framskrittsoptimisme (Bohrer 1983 s. 37). Han kan være kunstner i tillegg til å være intellektuell, men vil ikke bruke sine evner til noe nyttig.

Dandyen er en “karismatisk outsider” som på lignende måte som en kunstner er utenfor en praktisk eksistens (Bohrer 1983 s. 35). Og han er i en “konfrontasjon med den demokratiske tidsånd” (Bohrer 1983 s. 38).

Dandyene kunne lett assosieres til “the folk myth concerning the superhuman sensitivity of those of royal or noble blood (as in the fairy-story of the princess and the pea), it is also clearly the only way in which the doctrine of a non-rational, innate, aesthetic sense can be adapted for use in an aristocratic context, the claim to special powers being loosely linked both to neo-classicism and an heroic stoicism. Dandyism can thus be seen as a reworking of traditional aristocratic values and ideas to meet the challenge of changing circumstances. It was, at one level, quite revolutionary in its abandonment of the central principle of noble birth and its replacement with the concept of the gentleman as the possessor of an inherently noble ‘self’.” (Campbell 1987 s. 170)

“Meta-art and meta-life become synchronized only with an agonized suspension of ordinary development (hence the perpetually youthful posture of the stereotypical dandy)” (Fletcher 1980 s. 50).

En av opprinnelsene til forestillingene om mennesket som et “kunstverk” er den italienske diplomaten og forfatteren Baldassare Castigliones *Hoffmannens bok* fra begynnelsen av 1500-tallet (Heyden-Rynsch 1992 s. 104). Den ble oversatt til engelsk i 1561.

Noen dandyer er forfattere eller kreative innen andre kunstarter. Den franske dikteren Charles Baudelaire ble av sine omgivelser oppfattet som en dandy, og han skrev om dandyer. Det var Baudelaire – i verket *Mitt nakne hjerte* – som skrev at en dandy bør leve og dø foran et speil. Ifølge Baudelaire er dandyen et åndelig rikt menneske med sans for luksus og lediggang. Dandyen vil være unyttig for samfunnet og leve i “storhet uten overbevisninger” (Baudelaire gjengitt etter Natta 1991 s. 61). Baudelaire skrev at “å være et nyttig menneske har alltid framstått for meg som noe avskyelig” (gjengitt etter Natta 1991 s. 64). Han likte å skifte mellom det ekstremt påfallende i sin oppførsel og det ekstremt upersonlige (Natta 1991 s.

83). Baudelaire bruker dandy-tematikken til samtidskritikk: Dandyen er en manifestasjon av et slags heltemot i en uheroisk tid (Schickedanz 1980 s. 30).

For Baudelaire var dandyen et siste forsøk på heroisme i en dekadent tid (Bohrer 1983 s. 37). “Verden er brolagt med dumheter” skrev Baudelaire en gang med aristokratisk forakt for de store massene og det han oppfattet som den allmenne vulgaritet og stupiditet (gjengitt etter Natta 1991 s. 206). Baudelaire skrev også om “den aristokratiske gleden ved å bli mislikt” (sitert fra Friedrich 1988 s. 45). Hans egen poesi representerte for dikteren som person en flukt fra samtidens nyttetenkning og løgnaktighet. Natta hevder at alt en dandy skaper er skapt for han selv, ikke for andre (Natta 1991 s. 58). Ifølge Baudelaire er dandyen en typisk representant for det moderne: Han skilter med det moderne samfunns tegn bare for å benekte deres verdi (Froidevaux 1989 s. 95).

Dandyen er den siste rest av den klassiske helt, en helt som det i den vestlige sivilisasjon ikke lenger er bruk for, fordi vi ifølge Baudelaire lever i dekadansens tidsalder (Benjamin 1974 s. 95).

På begynnelsen av 1800-tallet i England ble en dandy oppfattet som en åndsaristokratisk type som brukte ekstremt mye tid på sine klær og sin oppførsel, som opptrådte med en kald og høflig uforskammethet, og som hadde en likegyldig holdning til folks meninger (hvis han ikke gikk inn for å provosere dem) (Bonneville 1987 s. 44).

“Historian Thomas Carlyle said that the dandy “is a Clothes-wearing Man... whose trade, office and existence consists in the wearing of Clothes.” He meant this as a criticism, but fashion is clearly crucial for the dandy. The ‘first dandy’, socialite Beau Brummell, introduced the modern tailored suit to the world. He also spent hours each day tying his cravat. [...] Dandyism is about the things you say, the places where you are seen and the company you keep. To be a dandy is to recreate and reimagine your own identity.” (<https://www.tate.org.uk/art/artists/aubrey-beardsley-716/art-being-dandy>; lesedato 01.03.22)

“Dandies [are] men whose only commitment was their own pleasure and physical perfection. They despised the conventions of work, family, the aristocracy (Beau Brummell notoriously managed to ‘cut’ the Prince Regent and was said to once have asked him offhand to ring the bell for a servant), and grubbing for money. They gambled passionately, but not so much to win as to show that they did not care – in the same way that they duelled and imbibed large amounts of drink. Self-assurance was their cardinal virtue: in their impeccable dress, laconic manner, and choice of friends, they defiantly did things their own way. As Mrs Catherine Gore put it in her novel *Cecil*, a dandy was ‘a nobody who had made himself a somebody’.” (R. Christiansen 1988 s. 187)

“Refinement, and its expression in elegance, constituted the core of the dandy ideal, whether in dress or deportment. Dress was to be perfect, but understated, as were all gestures and expressions of feeling, whilst refinement in conversation led to a premium being placed upon wit. To attain this ideal of refined behaviour was to successfully display a superiority of self, and hence arrogance was also a defining characteristic of the dandy. Naturally competition between them was intense, as each strove by means of dress, gesture, tone of voice, glance and overall manner, coupled of course, with wit, to triumph not only over all situational risks to their poise but over each other.” (Campbell 1987 s. 168)

En ekspert på franske dandyer, Marie-Christine Natta, hevder at dandyens provokasjoner er ment som en sosial kritikk av konvensjoner i samfunnet og den åndsforlatte borgerlige levemåten. Dandyen snur nemlig om på verdier, gjør det negative til det positive og omvendt. Natta kaller dandyen en mystifikatør og illusjonist (Natta 1991 s. 97 og 99): “Dandyen er en illusjonist som snur om de sosiale verdiene, de hierarkiske ordningene, og gjør smerten i sin kjedsomhet, ikke til en svakhet, men til en overlegenhet,” skriver hun (1991 s. 129). Han utfører overflødige handlinger og mystifiserer sitt liv (Sartre 1963 s. 203). Dandyen har “et ustoppelig begjær etter å føle at han lever” (Baudelaire sitert fra Massin 1945 s. 268).

Dandyens kunst består blant annet i at han ikke blir likt, i å virke fremmed, utilgjengelig, isolert fra fellesskapet (Benjamin 1974 s. 96). Det dandyer representerte på 1800-tallet ble etterhvert vanlige temaer innen dekadent og senere avantgardistisk litteratur: fremmedgjøring og protestholdning (Bohrer 1983 s. 35).

Hans livsførsel kan oppfattes som et forsøk på å være åndelig heroisk i en tid med moralsk forfall: “Dandyen er i en viss forstand et menneskebilde som dekadenten utprøver i et forsøk på å holde til i virkeligheten etter verdienes forfall.” (Andersen 1992 s. 18) Filosofen Jean-Paul Sartre hevdet at en dandy ikke omstøter noen regler og dermed verken er nyttig eller skadelig for samfunnet (gjengitt etter Natta 1991 s. 32-33). Uansett vil dandyen leve uten sosial tvang og styring, med personlig autonomi og økonomisk uavhengighet. Og han er “cool”. Dandyen viser ikke entusiasme for noe, og er grunnleggende skeptisk. Hvis han plutselig går energisk inn for noe, er det vanligvis en allerede tapt sak, ikke minst fordi disse sakene aldri vil få oppslutning fra folk flest (Natta 1991 s. 64). Nytteløse, overflødige handlinger har noe aristokratisk ved seg som dandyen ønsker å ha som image. Han har heller ingen illusjoner om framskritt for menneskeheten. Dandyen lever ifølge Natta i øyeblikket, uten minner og uten framtid (Natta 1991 s. 20). Moral tenderer til å bli et estetisk fenomen (Massin 1945 s. 273).

Jules Amédée Barbey d’Aurevilly hevdet at “dandyismen er produktet av et samfunn som kjeder seg” (gjengitt etter Natta 1991 s. 116). D’Aurevilly selv forsvarte maskuline verdier og ble oppfattet som en kvinnehater, samtidig som han sminket seg, bar korsett og brukte uendelig av tid på sin påkledning (Natta 1991 s.

148). Denne franske forfatteren utbrøt en gang at en sannhet begynte å by han imot når den ble allment akseptert (Natta 1991 s. 199). Han ville heller ta feil helt alene enn ha rett sammen med andre. Dette er selvfølgelig en utsatt sosial posisjon, men latterliggjøring skal i prinsippet prelle av en dandy eller være noe han hever seg suverent over og som i neste omgang fører til beundring for hans selvkontroll eller likegyldighet. Dandyens imperativ er uansett å vise seg som annerledes enn andre (Natta 1991 s. 200). Han må alltid vise seg som selvtilstrekkelig i sin annerledeshet, uten noen “glipp” av typen ukontrollerte følelsesutbrudd. Utenfra sett legger han sin energi inn i “små ingenting” (Natta 1991 s. 222), for hans mål er ikke å leve videre i en marmorstatue av han, men i rykter, minner, anekdoter, i en detalj i en klesmote – og i form av besteborgernes oppgitte hoderisting! Han liker dessuten å bli tillagt eksentriske eller fantastiske handlinger som han ikke har utført, tillagt dem fordi det oppstår myter om han.

“Although dandyism had its origins in Regency England, it was imported into post-Napoleonic France as part of a pervasive Anglomania, and there developed as a pose of political protest and defiance against the bourgeois monarchy of Louis Philippe. Balzac, noting the erosion of class barriers, called in 1830 for a new aristocracy of artists and intellectuals to assert its social and moral supremacy through the elegance of their manners. In his influential biography of Beau Brummell of 1845, Jules Barbey d’Aurevilly presented the most famous of all regency dandies as ‘a great artist ... only his art was not some special one exercised at a particular time. It was his very life.’ Dandyism, Barbey claimed, was a heroic achievement founded on an exalted individuality, supported by an acid wit and a lofty detachment. It was Charles Baudelaire, however, who gave the definitive account of the dandy in his influential essay, *The Painter of Modern Life*, in which he used the term to describe a new kind of aristocrat whose superiority depended not upon birth but upon the cultivation of a personal originality and a dedicated opposition to triviality and vulgarity.” (Sturgis m.fl. 2006 s. 119)

Dandyen elsker å motsi flertallet og skaffe seg selv uvenner. Han vil være original og for enhver pris unngå å bli “profanert” av massen. Dandyer tenderer til å posere (Bohrer 1983 s. 38), og de er tilbøyelige til å gjøre det motsatte av det som situasjonen krever og som forventes. Dandyen lever eksentrisk og diletantisk, og viser fram et raffinert temperament (Massin 1945 s. 264). Den største synden for en dandy er å miste sin kaldblodighet (Natta 1991 s. 92). Å hengi seg lidenskapelig til noe innebærer å nedlate seg til det som kjennetegner vanlige mennesker. Overfor andre har han vanligvis en blasert og nedlatende holdning. Han bruker mye ironi og kan være direkte uhøflig (Natta 1991 s. 97). Understatements er vanlig (Bohrer 1983 s. 136). Han vil ikke vise følelser og gjør narr av romantisk føleri, av romantikkens store pasjoner (Natta 1991 s. 62). Men unntak fra den passive dandy finnes, selv om også disse har noe kalt og avmålt ved seg. Dandyen er vanligvis ordknapp, men velformulert når han først sier noe, ofte i en kjølig, ironisk tone (Hamon 1996 s. 139). Forskeren Gérard Froidevaux hevder at dandyen inngår i en “fascinasjonens estetikk” (1989 s. 96).

Baudelaire kalte sin venn, soldaten og romanforfatteren Paul de Molènes for en dandy (Natta 1991 s. 75-76). Molènes deltok i krigene og syntes det var "sjarmende". Baudelaire selv hadde i teorien sans for soldater. Han skrev en gang at det var bare tre yrker han virkelig kunne respektere: prest, soldat og poet. Disse tres oppdrag var henholdsvis å vite, å drepe og å skape (gjengitt etter Natta 1991 s. 115). Baudelaire kontrasterer dandyen med den naturnære kvinne. Dandyen prøver å transcendere/overskride kroppen, begjæret og livets tilfeldigheter. Påkledning og andre ytre attributter skal fungere som en slags magi for å bli kvitt det mer plumpt kroppslige (Starobinski 2004 s. 53-54). Jean-Paul Sartre skrev at dandyen ikke vil identifiseres med sitt kroppslige nærvær, men med en åndelig sfære der han er usårlig (gjengitt etter Starobinski 2004 s. 54). Typisk for dandyer er "a stoic impassivity and imperturbability [...] especially in circumstances of great stress" (Campbell 1987 s. 168) Selvmord er dem ikke fremmed. "Selvmordet er dandyismens ypperste sakrament" (J. Crépet sitert fra Sartre 1963 s. 185).

En dandy går billedlig talt ved siden av andre mennesker eller i motsatt retning av dem, aldri sammen med dem (Natta 1991 s. 64) og vil være hevet over både eksistensiell fortvilelse og sosial konformisme (Natta 1991 s. 31). Det er typisk for en dandy både å latterliggjøre borgerlig livsstil og leke med reglene for sosialt akseptabel oppførsel. En dandy er forfengelig og *vet* at han er det, ja *vil* være det. Natta bruker uttrykket "nedlatenhetens vellyst" (1991 s. 84) om dandyens holdning overfor de fleste andre. "Absorbert i kulten som seg selv, har han [dandyen] ikke noe å gi og ikke noe å motta" (Natta 1991 s. 139). Dandyen gjør seg selv til en ensom og eksotisk øy. I motsetning til narsissisten fordyper ikke dandyen seg i sitt speilbilde, men ser seg snarere med de andres blikk. Han elsker ikke seg selv, så lidenskapelig er han ikke, og sterk lidenskap ville ført til tap av kontroll. Derimot vil han gjerne ved sin person vekke andres følelser, ikke minst deres beundring (Natta 1991 s. 139-140). Han må vekke oppmerksomhet. En annen fransk forsker skriver derimot at dandyens prinsipp er "narsissistisk hovmod" og et ønske om perfektjon (Froidevaux 1989 s. 94). Dandyen ønsker å vekke andres begjær, uten selv noen gang å føle begjær overfor andre enn seg selv (s. 94).

Barbey d'Aurevilly forteller med triumf hvordan han hos en venn klarte å ødelegge et middagsselskap med sin uhøflighet og respektløshet (Natta 1991 s. 102). Dandyen kan sammenlignes med det å være homoseksuell eller lesbisk (Rincé 1984 s. 59) – dvs. det som for mange på 1800-tallet skilte seg ut på en både pirrende og frastøtende måte. D'Aurevilly ga ut boka *Om dandyismen og om George Brummell* (1844) om en av de første kjente dandyer, og skriver også om dandyisme generelt. Ifølge d'Aurevilly er kjennetegnet på en dandy først og fremst en "ensom og stolt bevissthet om seg selv" (gjengitt etter Natta 1991 s. 84). Dandyen kan virke uforstyrrelig, vanskelig å bevege, men kanskje med et glimt av en skjult ild i ny og ne (Massin 1945 s. 266). Dandyen kan forbløffe andre med eleganse og originalitet, men aldri selv bli forbløffet. Han kan vise en stolt ufølsomhet (Massin 1945 s.

278). Dandyismen er viljen til å forbløffe, behage og mishage, lage skandale, briljere og framheve eget jeg på bekostning av andre (Bourdieu 1992 s. 116-117).

“With its sphinx-likeness, its mixture of grace and impudence, that Barbey d’Aurevilly finds characteristic of dandyism [...] that ‘over-subtilizing refinement upon refinement’ which Arthur Symons (1865-1945) picks out as one of the marks of Decadence.” (Clive Scott i Bradbury og McFarlane 1978 s. 213)

Det er også noe tilsynelatende ørkesløst ved dandyen. Den britiske levemannen George Brummell drev lediggang ut i det berømte. Brummell (1778-1840), også kjent som Beau Brummell, var en rikmann og moteløve som ble kjent gjennom sin oppførsel og ryktespredning. Han ble i stor grad underholdt økonomisk av den engelske kongen og hadde ingen materielle bekymringer (Natta 1991 s. 54). Brummell med sitt smaragdgrønne silkehalstørkle nærmet seg klovnens rolle samtidig som han prøvde å framstå som aristokrat (Barloewen 1984 s. 63). Han skrev én bok i løpet av sitt liv, en klærnes historie: *Male and female costume: Grecian and Roman costume – British costume from the Roman invasion until 1822 and the principles of costumes applied to the improved dress of the present day*. Denne boka ble utgitt posthumt i New York i 1932, nesten hundre år etter forfatterens død.

“Brummell is the one man who is taken as epitomizing the dandy, if not actually creating him in his own person. Named by Byron as one of the three greatest men of the nineteenth century (along, that is, with Napoleon and Byron himself) Brummell, the son of a civil servant, went to Eton and Oxford before joining the Tenth Hussars. Contrary to popular impression, Brummell’s contribution to male fashion was not flamboyancy but quality, refinement and attention to detail. He made a few innovations in style, but he was most renowned for his obsessive concern with excellence in both the material and the fit of his clothes. He was equally fastidious about his person, and devoted an inordinate amount of time to his toilet, shaving meticulously and scrubbing himself till his skin was pink, for he took considerable pride in the fact that although he did not use perfume neither did he smell. His major concern seems to have been the extent to which he exemplified a kind of neo-classical perfection of form in appearance and deportment. He was, as Moers implies, an ‘artist’ in the rigid perfection of his linen and the carefully arranged symmetry of glove with hand, revealing that it was not so much the fashionable style of his dress which was the secret of his success as his ability to create and maintain an overall image of refinement.” (Campbell 1987 s. 167-168)

“Brummell publicly ridiculed the Prince Regent’s new coat. But it was also manifest in situations of real danger; in the renowned nonchalance of the Duke of Wellington’s officers, for example, many of whom were dandies. [...] Thus, the Duke of Wellington’s officers, whilst maintaining a commendable sang-froid in the face of danger, event to the extent of being able to react to the loss of a leg as if it were hardly worth mentioning, were so concerned about maintaining their uniforms

in immaculate condition as to want to meet the enemy carrying umbrellas.” (Campbell 1987 s. 168-169) Brummell påpekte i en samtale at det som opptok han mest, var “the making of me” (Natta 1991 s. 57), og han frydet seg over at verden var dum nok til å beundre hans dumheter. Hans triumf var at han ikke gjorde noe som helst med livet sitt – og ble berømt på grunn av det (Natta 1991 s. 61). (En som kjente Brummell personlig ga ut en bok om han i 1844, William Jesses *Life of George Brummell*.)

En dandy “just deigns to notice the existence or endure the infirmities of his fellow-creatures, indemnifies his vanity by snatching a conscious glance at his own person and perfections. Whatever is going on, he himself is the hero of the scene; the distress (however excruciating) derives its chief claim to attention from the singular circumstance of his being present; and he manages the whole like a piece of private theatrics with an air of the most absolute *nonchalance* and decorum. [...] a caprice of effeminate sensibility: the great business of life is a kind of masquerade or melodrama got up for effect and by particular desire of the Great. [...] The first thing a dandy scribbler does is to let us know he is dressed in the height of the fashion (otherwise we might imagine him some miserable garretter, distinguished only by his poverty and learning) – and the next thing he does is to make a supercilious allusion to someone who is not so well dressed as himself. He then proceeds to give us a sparkling account of his Champagne and of his box at the Opera. A newspaper hack of this description also takes care to inform us that the people at the Opera in general, the Mr. Smiths and the Mr. Browns, are not good enough for him, and that he shall wait to begin his critical lucubrations, till the stars of fashion meet there in crowds and constellations! At present, it should seem that a seat on Parnassus conveys a title to a box at the Opera, and that Helicon no longer runs water but champagne. Literature, so far from supplying us with intellectual resources to counterbalance immediate privations, is made an instrument to add to our impatience and irritability under them, and to nourish our feverish, childish admiration of external show and grandeur. This rage for fashion and for fashionable writing seems becoming universal, and some stop must be put to it, unless it cures itself by its own excessive folly and insipidity.” (William Hazlitt i “The Dandy School”, 1827; her sitert fra <http://www.dandyism.net/dandy-school/>; lesedato 14.09.17)

Dandyer har sans for maskespill, for det mystiske og forbløffende (Natta 1991 s. 29 og 60). Jacques Petit har kalt det “forbløffelsens estetikk” (gjengitt etter Natta 1991 s. 174), og dette viser de ikke minst ved sin påkledning (Natta 1991 s. 172). Dandyens eleganse og raffinement skal ikke synes som resultat av en anstrengelse (Natta 1991 s. 180), og uansett omstendighetene må en dandy alltid framstå som og virke helt suveren (Natta 1991 s. 48). Han driver med selveksponering og ulike grader av ekshibisjonisme. Dandyene lever ifølge Jean-Paul Sartre et liv i lediggang, ekshibisjonisme og koketteri (1963 s. 195-196). Å eksponere seg vil si å stille seg til skue for et publikum. Han vil både overraske og være original, altså ha noe for folk flest uforståelig ved seg. Han bærer en “maske” som et altfor

følelsesrikt menneske trenger som beskyttelse i den moderne verden (Bohrer 1983 s. 480-481). En uforstyrrelig maske beskytter han mot ydmykelser eller beskytter mot å vise at han eventuelt tar ydmykelser og bekymringer inn over seg (Natta 1991 s. 221). Roen og selvbeherskelsen kan fungere som en maske for å skjule indre ustabilitet, usikkerhet og uro overfor fiendtlige krefter i samfunnet (Pfister og Schulte-Middelich 1983 s. 148).

En uforstyrrelig eller følelseskald framtrede minner om aristokratisk arroganse uten at dandyen trenger faktisk å være adelig. Dandyen representerer “en bakovervendt og forsinket kult av aristokratisk selvscenesettelse” (Pfister og Schulte-Middelich 1983 s. 24). Ifølge Baudelaire dukker dandyer først og fremst opp i overgangstider når demokratiet ennå ikke har fått fotfeste og aristokratiet bare halvveis har mistet makten (Fülberth og Dietz 1988 s. 137).

Baudelaire skrev i 1863: “Dandyism appears especially in those periods of transition when democracy has not yet become all-powerful, and when aristocracy is only partially weakened and discredited. In the confusion of such times, a certain number of men, disenchanted and leisured ‘outsiders’, but all of them richly endowed with native energy, may conceive the idea of establishing a new kind of aristocracy, all the more difficult to break down because established on the most precious, the most indestructible faculties, on the divine gifts that neither work nor money can give. Dandyism is the last flicker of heroism in decadent ages [...] But alas! the rising tide of democracy, which spreads everywhere and reduces everything to the same level, is daily carrying away these last champions of human pride, and submerging, in the waters of oblivion, the last traces of these remarkable myrmidons. Here in France, dandies are becoming rarer and rarer, whereas amongst our neighbors in England the state of society and the constitution (the true constitution, the one that is expressed in social habits) will, for a long time yet, leave room for the heirs of Sheridan, Brummell and Byron, always assuming that men worthy of them come forward.” (her sitert fra <http://www.dandyism.net/ baudelaires-the-dandy/>; lesedato 08.01.16)

Dandyen er ifølge Baudelaire en slags parasitt på poetene, som igjen er parasitter på aristokratiet som undertrykkende samfunnsklasse (Sartre 1963 s. 184-185). Dandyen er en slags personlig seismograf som reagerer på omveltninger i samfunnet i slike tider, når tradisjonelle verdier går under og nye verdier ennå ikke har blitt etablert (Schickedanz 1980 s. 17). Baudelaire oppfattet dandyismen som et siste utbrudd av heroisme i en tid preget av dekadanse (Sartre 1963 s. 184). Baudelaire hevdet at dandyen bare snakker om folket hvis han skal håne det (gjengitt etter Massin 1945 s. 264). For Baudelaire representerer dandyen åndelighet (Sartre 1963 s. 184). Jean-Paul Sartre hevder at Baudelaires dandyisme er en forsvars- og selvhevdelsesstrategi. Han har blitt deklassert til bohem, men hever seg opp til en slags aristokrat, høyt hevet over borgerskapet. Å være dandy innebærer for han en drøm om kompensasjon: Hans stolthet lider så voldsomt at han omdefinierer sin situasjon til en selvvalgt ensomhet (Sartre 1963 s. 195-196).

Baudelaire oppfattet dandyismen som en “selv-kult” (“cult de soi-même”, “a cult of Self”) for hver dandy (Massin 1945 s. 266). I verket *Spindel* (1867; *Fusées*) skriver han om “the worship of one's self in love, from the point of view of health, of hygiene, of the toilet, of eloquence and of spiritual nobility.” Dandyismen har likhetstrekk med en religion (Massin 1945 s. 268).

Colin Campbell hevder at de fleste dandyer “seem to have enjoyed to the full the pleasures afforded by good food, good wine and bad women, in addition to the excitement offered by sport and war. This apparent hedonism was, nevertheless, largely devoid of any emotionality.” (1987 s. 169) Det står en viss kulde fra en dandy, ikke minst fordi han er skeptisk og likegyldig til svært mye som engasjerer andre. Han virker tilbakeholdende og grunnleggende passiv. Dandyens passivitet kan oppleves som et feminint trekk, fordi kvinner tradisjonelt har blitt oppdratt til å være mer passive enn menn (Natta 1991 s. 49), men mange dandyer avslører seg raskt som kvinnehatere. Kvinnene truer en dandys opphøyde selvstendighet (Natta 1991 s. 142-144), så han vil ikke knytte seg til én kvinne, særlig ikke hvis et slikt monogamt forhold ikke er helt frivillig, men bare påbudt av kirken og av sosiale grunner. Dandyen er sårbar, f.eks. kan han såres dypt av kvinner hvis han tillater seg sterke emosjonelle bånd til dem. “Å elske, selv i den laveste betydningen av ordet, begjær, betyr alltid å være avhengig, slave av begjæret.” (Schickedanz 1980 s. 113)

Noen dandyer tillater seg total seksuell frihet, og kan være enten homoseksuelle eller kvinneforførere (Natta 1991 s. 160). De har i så fall sans for det farlige og for kompliserte gleder (Natta 1991 s. 164). Kroppen er viktig som symbol for dem. Å holde seg slank til tross for rikdom, og etter hvert også alderdom, er dandyens bevis overfor omverdenen på at han er herre over sin egen kropp, ja over hele sin person. Alle former for kroppsarbeid blir unngått fordi de er “uverdige”. Kroppslige aktiviteter bidrar ikke til å forfine sjelen, men å trekke den ned til et platt nivå. Dandyen føler avsky for alt som er sunt. Dandyen trenger å ha stor viljestyrke og åndelig disiplin, og har dermed noen likheter med stoiske filosofer (Sartre 1963 s. 167). Kvinner kunne ifølge Baudelaire ikke være dandyer fordi kvinner var naturlig vulgære (gjengitt etter Massin 1945 s. 265-266).

En dandy bekymrer seg eller engster seg ikke for noe (Schickedanz 1980 s. 120). Han neglisjerer vanligvis alle materielle ting og har ikke noe imot å leve hele livet sitt på kreditt. Pengebekymringer overlater han til den vulgære hop. Pengemangel skal for aldri være et hinder for en dandy, og “pengetelling” oppfattes som kjedelig og nedverdiggende – slik Oscar Wilde omtaler det i *The Soul of Man under Socialism* (1891, som bok i 1904). Penger er som luft (i hvert fall utad, som fasade). Hans narcissistiske forfengelighet og den overdrevne jeg-bevisstheten har som konsekvens at han forakter massen for dens alminnelighet og middelmådighet (Schickedanz 1980 s. 20), og penger er det mest trivielt-alminnelige folk er opptatt av (småborgeren drømmer alltid om det store loddet i pengelotteriet). Den franske

politikeren Boniface de Castellane ble av mange oppfattet som en dandy. Han ga ut boka *Kunsten å være fattig* (1925).

En dandy trakter heller ikke etter å få disipler. Han former seg selv, men vil ikke forme andre, og er for uberegnelig til å kunne følges. Ingen skal vite hva de kan forvente av han. Han kan overraske med å kle seg smakfullt den ene dagen og “smakløst” den neste (Natta 1991 s. 190). Ifølge den skotske historikeren og forfatteren Thomas Carlyle er en dandy en mann som lever for å kle seg (gjengitt etter Natta 1991 s. 172). En dandy vil *skape* mote, han *følger* den ikke. Dandyer forlater moter straks de blir populære (Froidevaux 1989 s. 98). George Brummells måte å knytte slipset sitt på ble en mote; det som for han var en liten gest, ble et kunstverk for andre (Natta 1991 s. 180). Visse plagg er viktigere enn andre. For dandyen er hansken, eller bruk av hansker, et symbol på en ikke sysselsatt hånd, eleganse, luksus og manglende varme (Natta 1991 s. 90). En dandy er for øvrig ofte bibliofil, en samler av sjeldne og vakre bøker (Natta 1991 s. 193).

I England opptrådte George 4. som en kongelig dandy de første tiårene av 1800-tallet. Han skal ha hatt som et privat motto: “I care nothing for the mob, but I do care for the dandies.” (Schickedanz 1980 s. 16).

Aforismer og andre tankeprang skal for en dandy vise fram at han både har en åndelig sveve-evne og sjelelig dybde i seg. Enhver situasjon kan frambringe en tankegnist som dandyen formulerer på fragmentarisk og gåtefull måte. Tankene hans beveger seg framover som i små penselstrøk (Natta 1991 s. 200-201). En dandy installerer seg i det flyktige, og det kan virke som han verken har fortid eller framtid. Dandyer mot slutten av 1800-tallet var ofte representanter for “kulten rundt det unyttige og det skjønne” (Natta 1991 s. 23), for “l’art pour l’art”: kunsten for kunstens egen skyld. Oscar Wilde har mange steder formulert tanken om at kunst ikke skal tjene noen sosial hensikt, men være et mål i seg selv. Kunsten skal ikke være instrumentell, ikke gi mottakerne det behagelige og det nyttige, men nye, annerledes og vakre opplevelser, erkjennelser og innsikter. Wilde var en dandy, og han skrev om dandyer i mange av tekstene sine. En fransk litteraturforsker hevder imidlertid at selv om en dandy kan bli beryktet for sine (elegante, ofte ironiske) uttalelser, er det få dandyer som er forfattere (Hamon 1996 s. 50).

Wilde skrev i *A Few Maxims for the Instruction of the Over-Educated* (1894): “Dandyism is the assertion of the absolute modernity of Beauty.”

Hovedpersonen i Wildes roman *The Picture of Dorian Gray* (1891) tenker følgende: “Dandyism, which, in its own way, is an attempt to assert the absolute modernity of beauty” (Wilde 1975 s. 144). I kapittel 6 i Wildes roman sier Lord Henry: “I never approve, or disapprove, of anything now. It is an absurd attitude to take towards life. We are not sent into the world to air our moral prejudices” (Wilde 1975 s. 85), men mot slutten av romanen innrømmer han at for han står skjønnhet over moral, og at det uskjønne må unngås for enhver pris: “I admit that I think that

it is better to be beautiful than to be good. But on the other hand no one is more ready than I to acknowledge that it is better to be good than to be ugly.” (Wilde 1975 s. 215) Akkurat som dandyen i stor grad nekter seg fysisk kontakt med andre, nekter han seg også estetisk kontakt med dem. Dandyen må alltid være oppdatert på de siste og mest raffinerte estetiske nytelser som er tilgjengelig, f.eks. i litteratur, musikk og matretter. Han er ekskluderende i sin estetiske smak, for en smak som deles av mange, er en fordervelig smak (Natta 1991 s. 91).

Oscar Wilde “did have a serious interest in women’s gift for defining themselves through looks, clothes, style in general. They were doing unconsciously what the artist did with a sense of obligation, striving to create true images: ‘Truth in art is the unity of a thing with itself; the outward rendered expressive of the inward; the soul made incarnate; the body instinct with spirit.’ ” (Worth 1983 s. 6)

Marie-Christine Natta nevner (i tillegg til de ovenfor omtalte) også de følgende som eksempler på dandyer på 1800-tallet: lord Byron, Lauzun, comte d’Orsay, lord Bolingbroke, Thomas Griffiths Wainewright, Rémy de Gourmont og lord Seymour (grunnleggeren av Jockey-Club). I tillegg til Nattas navn kan blant andre Gabriele d’Annunzio, Aubrey Beardsley, Raymond Roussel, Max Beerbohm og kanskje også Marcel Proust kalles dandyer. Lord Byron “became the scandalous star of Regency London, a super-Dandy whose every movement was chronicled in the tittle-tattle of the town” (R. Christiansen 1988 s. 201). Byrons venn Scrope Davies var en dandy. De kan begge sies å tilhøre “The Aesthetic type [...] the Regency Dandy” (Fletcher 1980 s. 11).

Briten Thomas Griffiths Wainewright var kunstkritiker i første halvdel av 1800-tallet og dandy. Han ble berømt for sine giftmord. På grunn av sine store økonomiske utgifter forgiftet han slektninger og andre for å få deres livsforsikringspenger (Fahrmeir og Freitag 2001 s. 167).

James Abbott McNeill Whistler var en amerikansk kunstner på 1800-tallet som bodde store deler av livet i Frankrike og England. Det er “characteristic of Whistler that, unlike Fantin in his group portraits, he assumes the prominent role within his own painting. Whistler was a consummate self-publicist and cultivated his personal style as a promotional tool. Always deeply dress-conscious – as a young man his mother had despaired of his tailors’ bills – Whistler developed his dandified persona, with his monocle, famous tuft of white hair and acid epigrammatic wit, as public spectacle. It was a pose through which he could proclaim his aestheticism, just as he did with his personal emblem of the beautiful yet unproductive butterfly. Through his manner he drew attention to himself while paradoxically expressing his disdain for the very public he courted. [...] journalists reported breathlessly on his carefully staged Sunday breakfasts, as they were expected to do: ‘One must see the impeccable artist, with supreme dandyism, monocle in his eye, more correct in his dress than Lord Brummell, occupied, in part of his studio reserved for culinary preparation, in ... grilling a slice of salmon.’ ” (Sturgis m.fl. 2006 s. 130)

Den britiske kunstneren Aubrey Beardsley har blitt oppfattet som “the quintessential figure of 1890s decadence. [...] Witty, tall, ‘spotlessly clean & well-groomed’, Beardsley was soon noted for his dandyism. A delight in refinement and artificiality in both dress and manner, dandyism was integral to the decadent creed. Some contemporaries related the artist’s extreme thinness and fragile physical appearance to ideas of morbidity also associated with decadence.” (<https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-britain/exhibition/aubrey-beardsley/exhibition-guide>; lesedato 01.03.22) “Beardsley’s scrupulous dandyism was deliberately and successfully provocative. [...] In an age that championed utility, practicality and efficiency, Beardsley’s dandyism, and that of his fellow decadents, with its wilful emphasis on the useless, the unproductive and the artificial was calculated, in concert with his art, to outrage and antagonise. [...] As Beardsley’s contemporary Charlie Mariller noted, ‘It was part of his pose to baffle the world. He did it in his exterior manner as in his work’.” (Sturgis m.fl. 2006 s. 132 og 134-135)

Den franske forfatteren Jean Lorrain var kjent som dandy. Greve Robert de Montesquiou en berømt fransk dandy. Montesquiou erklærte høymodig at “Det fremste stedet er der hvor jeg befinner meg!” (sitert fra Chastenet 1951 s. 26). Han ble kjent for sine frekke uttalelser. En gang ba Montesquiou en bankmann om å sende han verdifulle gamle smykker som han skulle ha på seg under et kostymeball. Bankmannen sendte en liten brosjé og forklarte at den hadde stor affeksjonsverdi for hans egen familie. Montesquiou skrev tilbake: “Jeg visste ikke at du hadde en familie, men jeg trodde du hadde smykker ...” (sitert fra Chastenet 1951 s. 28). En dandy tillater seg mye som gjort av andre ville blitt oppfattet som entydige frekkheter; han så å si leker med samfunnets akseptgrenser (Barloewen 1984 s. 63). Montesquiou kunne utallige anekdoter og fortalte dem uavlatelig når han var i selskapslivet (Chastenet 1951 s. 29). Han ga ut flere diktsamlinger, blant annet *De blå hortensiane* (1896). I sine memoarer skrev han: “Når nylig avskårne roser ligger bestrodd på mønstrene i gulvteppene, når den usynlige musikken opplever de høye terrassene, når sjeldne frukters farger pryder servise av gammel keramikk, og når til slutt jeg ser bevege seg rundt omkring klesdrakter som stråler av lykkelig fantasi blant alt det sterke og fyldige, da føler jeg en henrivende glede ...” (sitert fra Chastenet 1951 s. 32). Montesquiou kunne følgelig bli irritert når gruppene med mennesker i et selskap ikke stod plassert eller “komponert” i harmoni med utsmykningen i rommet (Chastenet 1951 s. 32). Montesquiou var også bibliofil; han elsket vakre bøker. Selv skrev han blant annet dikt om eksotiske blomster og nesten-utryddete fiskearter (Birkett 1986 s. 251).

I Montesquiou's omgangskrets var det særlig kvinner som stelte i stand overdådige fester. På et “persisk ball” hos grevinne de Chabrillan i 1912 brukte gjestene turbaner, tiaraer, strutsefjær og andre eksotiske plagg og smykker. Vertinnen gjorde sin entré i selskapet på en bærestol av elfenben, båret av afrikanere kledd i gullskimrende klær, omgitt av en gruppe barn som bar blomsterkranser og var

kledd i tigerskinn (Chastenet 1951 s. 32). Få dager senere holdt Madame de Clermont-Tonnerre en fest i samme stil.

I skjønnlitteraturen finnes de mest berømte eksemplene på dandyer hos Joris-Karl Huysmans og Oscar Wilde. Huysmans' dandy-romanperson Des Esseintes i *Mot strømmen* (1884) har kjedsomheten som sin verste plage, og han føler den også midt blant sine aristokratiske slektninger. Huysmans' venn og forfatterkollega Francis Poictevin var dandy, og kanskje en inspirasjon for figuren Des Esseintes; en annen mulig modell var greve Robert de Montesquiou med sin sære innredning av sitt hjem (et rom lignet lugaren i en yacht; en skilpadde med forgyllet ryggskjold befant seg i et bibliotek med sjeldne bokutgaver, osv.) (Court-Perez 1987 s. 32-33). Hos Oscar Wilde finnes det dandyer både i skuespillene og i romanen *The Picture of Dorian Gray*, der både Dorian og Lord Henry (med sin elegante og kyniske paradokser) er beskrevet som dandyer. I tillegg er Trebeck i Henry Listers roman *Granby* (1826) og Russelton i Edward Bulwer-Lyttons roman *Pelham* (1828) tydelige dandyer. Den tyske dikteren Stefan George framstiller i sin diktsyklus *Algabal* (1892) den romerske keiseren Heliogabalus som en dandy (Fischer 1978 s. 70-71 og 125 ff.).

Den skotske forfatteren og historikeren Thomas Carlyle beskriver i boka *Sartor Resartus* (1833-34; tittelen betyr "Den lappede lappeskredder") hjemmet til en dandy: " 'A Dressing-room splendidly furnished; violet-colored curtains, chairs and ottomans of the same hue. Two full-length Mirrors are placed, one on each side of a table, which supports the luxuries of the Toilet. Several Bottles of Perfumes, arranged in a peculiar fashion, stand upon a smaller table of mother-of-pearl: opposite to these are placed the appurtenances of Lavation richly wrought in frosted silver. A Wardrobe of Buhl is on the left; the doors of which, being partly open, discover a profusion of Clothes; Shoes of a singularly small size monopolize the lower shelves. Fronting the wardrobe a door ajar gives some slight glimpse of a Bath-room. Folding-doors in the background. – Enter the Author,' our Theogonist in person, 'obsequiously preceded by a French Valet, in white silk Jacket and cambric Apron.' Such are the two Sects which, at this moment, divide the more unsettled portion of the British People; and agitate that ever-vexed country. To the eye of the political Seer, their mutual relation, pregnant with the elements of discord and hostility, is far from consoling. These two principles of Dandiacal Self-worship or Demon-worship, and Poor-Slavish or Drudgical Earth-worship, or whatever that same Drudgism may be, do as yet indeed manifest themselves under distant and nowise considerable shapes: nevertheless, in their roots and subterranean ramifications, they extend through the entire structure of Society, and work unweariedly in the secret depths of English national Existence; striving to separate and isolate it into two contradictory, uncommunicating masses." (fra avsnittet "Dandiacal household"; jf. Schickedanz 1980 s. 154).

Carlyle omtaler dandyen slik: "First, touching Dandies, let us consider, with some scientific strictness, what a Dandy specially is. A Dandy is a Clothes-wearing Man,

a Man whose trade, office and existence consists in the wearing of Clothes. Every faculty of his soul, spirit, purse and person is heroically consecrated to this one object, the wearing of Clothes wisely and well: so that as others dress to live, he lives to dress. The all-importance of Clothes, which a German Professor, of unequalled learning and acumen, writes his enormous Volume to demonstrate, has sprung up in the intellect of the Dandy without effort, like an instinct of genius; he is inspired with Cloth, a Poet of Cloth. What Teufelsdröckh would call a “Divine Idea of Cloth” is born with him; and this, like other such Ideas, will express itself outwardly, or wring his heart asunder with unutterable throes.”

To av de sentrale personene i briten William Makepeace Thackerays roman *Vanity Fair: Pen and Pencil Sketches of English Society* (1847-48) er dandyer: George Osborne og Jos Sedley. Romanens forteller får fram “the comic narcissism of the overdressed Jos and the more insidious narcissism of the pseudo-Byronic George (as, for example, when George buys a diamond shirt-pin for himself with the money Dobbin gives him to buy a present for Amelia).” (Gilmour 1982 s. 17)

I romanen *Bleak House* (1853) skriver Charles Dickens: “Dandyism? There is no King George the Fourth now (more the pity) to set the dandy fashion; there are no clear-starched jack-towel neckcloths, no short-waisted coats, no false calves, no stays. There are no caricatures, now, of effeminate exquisites so arrayed, swooning in opera boxes with excess of delight and being revived by other dainty creatures poking long-necked scent-bottles at their noses. There is no beau whom it takes four men at once to shake into his buckskins, or who goes to see all the executions, or who is troubled with the self-reproach of having once consumed a pea. But is there dandyism in the brilliant and distinguished circle notwithstanding, dandyism of a more mischievous sort, that has got below the surface and is doing less harmless things than jack-towelling itself and stopping its own digestion, to which no rational person need particularly object?” (kap. 12)

Den irske romanforfatteren George Moore var både naturalist og dandy (Pfister og Schulte-Middelich 1983 s. 20).

Den danske forfatteren Herman Bang har i roman *Haabløse Slægter* (1880) skildret en dandy. Han heter Bernhard Hoff, og har blitt oppfattet som et slags selvportrett av Bang, som hadde blitt latterliggjort for sin dandy-stil (Neuhaus og Holzner 2007 s. 241). Noen karikaturer fra hans levetid viser Bang som sminket og androgyn.

Den franske skuespilleren Max Linder spilte på begynnelsen av 1900-tallet fram til 1. verdenskrig rollen som dandyen Max i en lang rekke korte filmkomedier.

Den nazistiske riksmarskalken Hermann Göring har blitt kalt en dandy (Virilio 1986 s. 114). “Krigens dandyer”, blant dem Hermann Göring, elsket høy fart (Virilio 1989 s. 114).

Den tyske terroristen Andreas Baader levde i sin ungdomstid et liv som dandy (Klaus Stern og Jörg Herrmann gjengitt fra Schroer 2007 s. 124).

“Bernard-Henri Lévy (61) er fransk filosof, forfatter, filmregissør, hyppig mediekommentator og “den mest avskydde dandyen i Frankrike” ” (*Morgenbladet* 12.–18. februar 2010 s. 36).

Den sveitsiske forfatteren Christian Kracht har i en periode av sitt liv blitt oppfattet som en dandy på grunn av sin påkledning (han har også reklamert for moteklær), sin “fornemme” opptreden og den ironisk-estetiske selvstiliseringen (Köhnen 2001 s. 301).

“Detachment is the prerogative of an elite; and as the dandy is the 19th century’s surrogate for the aristocrat in matters of culture, so Camp is the modern dandyism. Camp is the answer to the problem: how to be a dandy in the age of mass culture. [...] The dandy was overbred. His posture was disdain, or else *ennui*. He sought rare sensations, undefiled by mass appreciation. [...] He was dedicated to “good taste.” The connoisseur of Camp has found more ingenious pleasures. Not in Latin poetry and rare wines and velvet jackets, but in the coarsest, commonest pleasure, in the arts of the masses. Mere use does not defile the objects of his pleasure, since he learns to possess them in a rare way. Camp – Dandyism in the age of mass culture – makes no distinction between the unique object and the mass-produced object. [...] The old-style dandy hated vulgarity. The new-style dandy, the lover of Camp, appreciates vulgarity. Where the dandy would be continually offended or bored, the connoisseur of Camp is continually amused, delighted. The dandy held a perfumed handkerchief to his nostrils and was liable to swoon; the connoisseur of Camp sniffs the stink and prides himself on his strong nerves.” (Sontag i Mathijs og Mendik 2008 s. 50-51)

“For Foucault, modernity lies not in the sense of discovery of pre-existing truths, but in the fact that their discovery lies always in their creation. The hero of modern life is thus the Dandy who has perceived the fundamental role of style in the creation of the modern. For modern man ‘is not the man who goes off to discover himself, his secrets and his hidden truth; he is the man who tries to invent himself. This modernity does not liberate man “in his own being”, it compels him to face the task of producing himself’ ” (Waugh 1992 s. 79).

En bruker av Verdensveven blir av en tysk forsker kalt en “Data-dandy” (på tysk “Daten Dandy”) når vedkommende er svært opptatt av estetisering og selvframstilling (Hebecker 2001 s. 176 og 180).

Nettsida www.dandyism.net hadde i 2012 omfattende, men hovedsakelig usignerte artikler om dandyisme. I en opplistende oppsummering stod det i januar 2012: “We agree with Barbey d’Aureville that dandyism is as difficult to describe as to define. We can opine about effortless elegance and sparkling wit, but dandyism is

ultimately characterized by the nearly indescribable effect of the dandy's appearance and demeanor on the spectator. The French call such effect a *je ne sais quoi*; in Hollywood it's called having "it." The magic of dandyism resides in the interplay between the dandy's temperament and his appearance. Yet it is not a question of simple harmony, for one dandy may combine severe dress with a jocular demeanor, while another meshes cold aloofness with colorful and audacious dress. Nevertheless, what follows is an attempt to describe the indescribable, to unravel the formula of dandyism's certain something. To do so we must bear in mind that dandyism is sometimes referred to as an affectation. In Regency England, dandyism became a fashionable pose when men wished to imitate Brummell without having either his sartorial originality or his particular temperament. And though Brummell surely exploited his temperament for effect in fashionable society, it was already present when he was a lad at Eton and distinguished himself by "the most bold and delicate mixture of impertinence and respect."

The difference between the genuine dandy and the ersatz dandy is shown explicitly in Stendhal's "The Red and the Black" when Prince Korasoff says to Julien Sorel, "You have that natural *froideur* we try so hard to affect." And so for those not born with a natural dandy effect, this dissection of the dandy temperament will serve as a guide to the proper pose. Individual dandies throughout the ages have emphasized certain qualities over others, but all qualities must be present in some degree for the effect to reach full fruition. And so, here are the qualities that comprise the anatomy of the dandy, ranked in order of importance:

1. Physical distinction

Dandyism can only be painted on a suitable canvas. It is impossible to cut a dandy figure without being tall, slender and handsome, or having at least one of those characteristics to a high degree while remaining at least average in the other two. Fred Astaire was neither tall nor handsome, but he was "so thin you could spit through him." Count D'Orsay, of course, had all three qualities to the highest degree. "To appear well dressed, be skinny and tall." – Mason Cooley

2. Elegance

Elegance, of course, as defined by the standards of a dandy's particular era.

"[The dandy's] independence, assurance, originality, self-control and refinement should all be visible in the cut of his clothes." – Ellen Moers. Dandies must love contemporary costume, says Beerbohm, and their dress should be "free from folly or affectation."

3. Self-mastery

Barbey speaks of the dandy's staunch determination to remain unmoved, while Baudelaire says that should a dandy suffer pain, he will "keep smiling." "Manage yourself well and you may manage all the world." – Bulwer-Lytton. "Immense calm with your heart pounding." — Noel Coward

4. Aplomb

While self-mastery is the internal practice of keeping emotions in check, aplomb is how it is expressed to the dandy's audience. "Dandyism introduces antique calm among our modern agitations." – Barbey d'Aurevilly

5. Independence

Ideally financial independence, but if the dandy is forced to work, a spirit of independence will be expressed through his work, as with Tom Wolfe. Independence – often to the point of aloofness – will also characterize the dandy's dealings with the world. "The epitome of selfish irresponsibility, he was ideally free of all human commitments that conflict with taste: passions, moralities, ambitions, politics or occupations." – Moers. "Independence makes the dandy." – Barbey d'Aurevilly

6. Wit

Especially a paradoxical way of talking lightly of the serious and seriously of the light that carries philosophical implications. (See Oscar Wilde, his characters such as Lord Henry and Lord Goring, and to a lesser degree every other notable dandy.)

7. A skeptical, world-weary, sophisticated, bored or blasé demeanor.

"The dandy is blasé, or feigns to be." – Baudelaire. "A spirit of gay misanthropy, a cynical, depreciating view of society." – Lister

8. A self-mocking and ultimately endearing egotism.

"Other people are quite dreadful. The only possible society is oneself." – Wilde, "The Ideal Husband"

9. Dignity/Reserve

Pelham keeps "the darker and stormier emotions" to himself – Bulwer-Lytton. "A flawless dandy, he would be annoyed if he were considered romantic." – Oscar Wilde, "An Ideal Husband"

10. Discriminating taste

“To resist whatever may be suitable for the vulgar but is improper for the dandy.” – Moers

11. A renaissance man

“A complete gentleman, who, according to Sir Fopling, ought to dress well, dance well, fence well, have a genius for love letters, and an agreeable voice for a chamber.” – Etherege, quoted by Bulwer-Lytton in “Pelham”

12. Caprice

Because dandies are an enigma wrapped in a labyrinth, and because dandyism makes its own rules, the final quality is the ability to negate all the others. For in the end there is not a code of dandyism, as Barbey writes. “If there were, anybody could be a dandy.” ” (ukjent forfatter I <http://www.dandyism.net/428/>; lesedato 20.01.12)

“For Baudelaire, dandyism is more about attitude and less about clothes. He appreciates the dandies’ “cultivation of personal beauty,” but like D’Aurevilly before him, he downplays the importance of the dandies’ attire. Dandyism does not inhere in “an excessive delight in clothes and material elegance.” Clothes and material elegance are “no more than the symbol of the aristocratic superiority of [the dandy’s] mind.” What little he writes about costume is dandy orthodoxy: “Perfection in dress consists in absolute simplicity... within the external limits of social conventions.” The dandy is attired in “the most flawless dress at any time of day or night.” Baudelaire cannot be blamed, then, for the subsequent generations of ersatz pirates, vampires and leprechauns who consider him their hero. Rather than sartorial elegance, dandyism for Baudelaire is “an ill-defined social attitude.” Here again he is not breaking any new ground. Social pose was an integral part of the Regency dandy’s prescription for dandyism. Throughout “Du Dandysme,” D’Aurevilly emphasizes the primacy of the Regency dandy’s social pose over his attire. He had applied the adjective “intellectual” to describe the over-all effect of the Beau’s attire and demeanor, as distinguished from the material details of the Beau’s clothing. “Intellectual” became synonymous for D’Aurevilly with “spiritual.” Baudelaire goes on to define dandyism’s ill-defined social attitude fairly explicitly. It consists, above all, of “cold detachment” from emotional entanglements and the pursuit of money. It manifests in a blasé attitude, encased in an implacable exterior. The dandies were “ardent” only for their own elegant “originality,” meaning individuality: a strong, independent personality, though not necessarily a creative one. The dandy’s originality consists principally of “causing surprise in others” while remaining impassive and impeccably dressed. Therein lay the dandy’s “specific beauty:” a cold exterior “resulting from the unshakable determination to remain unmoved.” ” (<http://www.dandyism.net/428/>; lesedato 20.01.12)

“Maintaining this impassiveness, achieving perfection in dress, and engaging in the sporting activities for which the dandies were famous – all this required a self-discipline that Baudelaire likens to stoicism or a monastic regimen. Hence the oft-quoted line, “In truth, I am not altogether wrong to consider dandyism a form of religion.” Baudelaire attributes the dandy’s motivation for self-control to pride and ego. The dandy is enamored above all of “distinction.” At least in this respect Baudelaire is a realist. And again he shadows D’Aurevilly, who attributed the dandy’s motivation to vanity. Neither author, then, tries to varnish the dandy with false, conventional virtue. To the contrary, they openly esteem pride and vanity, characteristics Baudelaire thought were sorely lacking in his generation. Some hold that “The Dandy” adds intellectual depth to the concept dandyism. Others have noted that Brummell and his Regency friends would have found Baudelaire’s essay too philosophical and pretentious. Quite frankly, it is too philosophical and pretentious for me. That is not to say that a dandy cannot have those spiritual, intellectual and moral qualities that Baudelaire ascribes to him as essential. It’s just that they’re not necessary. Take, for example, the original Regency dandy. Brummell never for a moment pretended he had any intellectual or philosophical substance. The Beau was all surface. The Regency dandy was *intentionally* superficial. His appearance and manner made him superior, not merely reflected his inner superiority. If Brummell (universally recognized, even by dandy intellectuals D’Aurevilly and Baudelaire, as the archetype of the dandy) did not have these qualities, then how can they be essential dandy qualities? I am not implying that every dandy must conform to the model of Brummell, nor that dandyism is frozen in the Regency. My point is more nuanced than that: If the archetype does not possess a quality, then the quality can not be an essential part of the type. Baudelaire also goes astray in minimizing the importance of sartorial elegance. It is, I believe, the very definition of a dandy. I leave it to the great Max Beerbohm to refute Baudelaire and D’Aurevilly and eloquently demonstrate that the art of costume, not social life, is the dandy’s essence.” (<http://www.dandyism.net/428/>; lesedato 20.01.12)

“George Brummell at once determined to cultivate “a life of pleasure” — Sybarite, Epicurean pleasure; therein being as one with his patron the Prince of Wales. That flowery path to ruin was gaily trod. Mr. Brummell took a house in Chesterfield Street, furnished it in exquisite style, and forthwith devoted himself to the cultivation of society in “high life,” and the best mode of tying white neckerchiefs. He succeeded in both those grand objects of ambition to his heart’s content. “I can stand,” he boasted, “in the pit at the opera, and beckon to Lovain (Duke of Argyll) on one side, and to Villiers (Lord Jersey) on the other, and see them come to me.” Fortunate Brummagem Beau Brummell! But the tie and set of the white neckerchief was his America of discovery. The how and the why disturbed the peace and exercised the ingenuity of the whole fashionable world. Vainly was he importuned to disclose the wonderful secret. The oracle remained persistently dumb. Not even to the Prince would he shed a ray of light upon that sacred mystery. It was only when hurriedly leaving England to avoid a debtor’s prison,

that he vouchsafed to enlighten “high life” through the medium of his friend Lord Alvanley. “Starch is your man,” he wrote with a pencil, directing the scrawl to that nobleman. The Lord Alvanley was delighted, and gave in after-years substantial proofs of his gratitude for so signal a favour. The “beau monde” participated in the enthusiasm of Alvanley at the solution of the grand secret. Such were your Gods, O Israel! And these Brummells, Peers, Princes, were contemporaries with the men who wrestled down the giant wars which for a quarter of a century had convulsed Europe! That Beau Brummell was the rage amongst the upper ten thousand is indisputable. No dinner, no ball, no assembly was held to be complete if he were absent. Very careful was he to preserve his exclusiveness.” (<http://www.dandyism.net/428/>; lesedato 20.01.12)

Litteraturliste (for hele leksikonet): <https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/litteraturliste.pdf>

Alle artiklene i leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>